

Életutak

Új tagot köszönhetünk a vizes szakma Széchenyi-díjasai között: Józsa János Széchenyi-díjat kapott!

A Széchenyi-díj (a korábbi Állami Díj) névadója, az öt nyelven beszélő Gróf Széchenyi István (1791-1860), kinek életműve egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítményei közé tartozik, amelyet belföldön és külföldön egyaránt a magyarság eredményeként, kiemelt értékeként tartanak számon. Mindez hozzájárul az új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez. Széchenyi-díj ezt a szellemiséget hordozva annak adományozható, aki a tudományok, a műszaki alkotások, a kutatás, a műszaki fejlesztés, a gyógyítás, az oktatás-nevelés terén kivételesen magas színvonalú, példaértékű, nemzetközileg is elismert eredményt ért el.

A VÍZÜGY SZÉCHENYI-DÍJASAI

A vízügyi szakma megtisztelése is, ha olyan szakember kapja a díjat, akinek a munkássága a vizes szakmához kötődik. Bogárdi János vízépítő mérnök 1993-ban, Starosolszky Ödön építőmérnök 2000-ben, Somlyódy László gépészmérnök 2002-ben, Mosonyi Emil vízépítő mérnök pedig 2006-ban kapta meg a Széchenyi díjat. A legfrissebb díjazottunk pedig Józsa János vízépítő mérnök. Minden Széchenyi-díj mögött meghúzódik egy történet, melyet a hivatalos bemutatás mellett felidézünk.

BOGÁRDI JÁNOS – 1993

Bogárdi János (Torontáltorda, 1909. június 11. – Budapest, 1998. november 18.) Széchenyi-díjas magyar vízépítő mérnök, hidrológus, egyetemi tanár, a műszaki tudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Hidrológiai-hidraulikai munkássága középpontjában a folyami hordalékmozgás törvényszerűségeinek vizsgálata, dinamikai jellemzőinek és mennyiségi mutatóinak méréselmélete állt. (A kép forrása: epa.oszk.hu)

Dr. Tamás Ferencné Bogárdi Magdolna, Bogárdi János lánya így emlékezik:

A "vizes szakma" Széchenyi-díjasa - mondja a cím, de én elsősorban édesapámról szeretnék beszélni - azokról az emberi szakmai értékekről, amelyeket Tőle kaptunk, és amelyek a Széchenyi-díjjal nyerték el a méltó elismerést.

Gyermekkorunk meghatározó emléke a mindig munkájába merülő édesapánk. Hajnalig az íróasztala mellett ült, nyaraláskor is hozta az iratait, hosszú órákat dolgozott nem csupán a cikkein és könyvein, hanem például az angol kiadást is kiérdemlő, a "Vízfolyások hordalékszállítása" című korszakos könyvének a fordítójával - a minél jobb eredmény érdekében.

Dolgozott, nem politizált. Életre szóló útmutatást kaptunk tőle: "A hazát úgy kell szeretni, hogy választott pályádon a töled telhető legtöbbet adod!" - mondta. Ő is így élt. Szakmai tudása és tekintélye akkora volt, hogy számos nemzetközi szervezet tartott számot a munkájára. A hazai vizes szakma is tudatában volt az értékének - így került sor arra, hogy Állami-díjra terjesztették fel, tudomásunk szerint kétszer is, 1972-73-ban. Emlékszem, hogy tudott a felterjesztésről, és nagyon boldoggá tette. De nem kapta meg a díjat - mint párton-kívülit a Párt Központ nem támogatta. Fájó emlék, hogy ez milyen nagy fájdalom, mekkora csalódás volt neki. A Széchenyi-díj igazi gyógyír volt erre a sebre. Csodálatosnak érezte, hogy a személytelen "Állami" helyett arról a Széchenyiről elnevezett díjat kapott, akit mindig a magyar történelem egyik legnagyobbjának tartott. Talán kicsit késve érkezett a díj, mert már - idős korára hivatkozva, sajnós - nem vállalta, hogy személyesen vegye át a díjat az Országház ünnepélyes keretei között. De mégsem későn, mert megérte az őt megillető elismerést - és ez nekünk is, akik végigkísértük életét, nagy boldogság volt (Személyes közlés).

STAROSOLSZKY ÖDÖN – 2000

Starosolszky Ödön (Veszprém, 1931. december 26. – Budapest, 2006. június 3.) Széchenyi-díjas magyar vízépítő mérnök, a VITUKI vezérigazgatója, a műszaki tudomány doktora (1995), a BME és a GATE címzetes egyetemi tanára. Számos hazai és külföldi szakmai bizottság vezetője, köztük a Nemzetközi Hidraulikai Szövetség alelnöke (1988–1991), a WMO Hidraulikai Bizottság elnöke (1984–1993) és nem utolsósorban a Magyar Hidrológiai Társaság elnöke 1996-2003 között.

A szakmai társadalom nagyra értékelte dr. Starosolszky Ödön tevékenységét, amelyet kitüntetések sora jelez. Számára a legkedvesebb volt a Magyar Hidrológiai Társaságtól kapott

Vásárhelyi Pál díj, a Kvassay Jenő díj, az aranygyűrűvel jelzett tiszteleti tagság. Sokoldalú munkásságáért megkapta az Eötvös Lóránd díjat, és a Köztársaság Érdemérem középkeresztjét.

A Hidrológiai Közlöny 2000 (80. évfolyam) 3. számában így méltatta Starosolszky Ödönt:

Dr. Starosolszky Ödön Széchenyi-díjas! A Magyar Köztársaság elnöke - a miniszterelnök javaslatára - 2000. március 15. alkalmából Széchenyi-díjat adományozott dr. Starosolszky Ödön építőmérnöknek, a műszaki tudomány doktorának, a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Rt ny. vezérigazgatójának, a Magyar Hidrológiai Társaság elnökének a magyar vízgazdálkodás fejlesztésében elért eredményeiért, kiemelkedő kutatói, szervezői, oktatói tevékenységéért, különös tekintettel a hidraulika és hidrológia területére.

SOMLYÓDY LÁSZLÓ – 2002

Somlyódy László (Kecskemét, 1943. szeptember 30. –) Széchenyi-díjas gépészmérnök, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Kutatási területe az áramlástan, a vízminőségi modellezés és a diszperziós mérések. 1990 és 1991 között a VITUKI főigazgatója. 1992-ben a Budapesti Műszaki Egyetem (ma: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem) Építőmérnöki Karán kapott egyetemi tanári kinevezést a vízellátás-csatornázás tanszékére. 1996-ban bízták meg a tanszék oktatói programjának átszervezésével. 1997 és 2000 között az Építőmérnöki Kar tudományos dékánhelyettese volt. 1998-ban megalapította az MTA és a BME Vízgazdálkodási Kutatócsoportját.

Az MTA Környezettudományi Bizottságának, a Vízgazdálkodás-tudományi Bizottság és a Hidrológiai Tudományos Bizottság tagja lett. 1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1998-ban pedig rendes tagjává választották meg. 1999 és 2008 között a Műszaki Tudományok Osztályának elnöke volt.

Somlyódy László, aki 2002-ben kapta meg a díjat, így emlékezik:

„Épp Kínában voltam mikor felhívtak telefonon, hogy ráérek-e egy adott időpontban. Én úgy gondolom, hogy a Széchenyi-díj – melyet nagy megtiszteltetéseként éltem meg – kimagasló műszaki munkáért adott elismerés, aminek politika-mentesnek kellene lennie. Esetemben indoklasként a vízminőségért és a Balatonért végzett munkát nevesítették. Ám minden szakmai munka mögött egy csapat húzódik, melyet ki kell nevelni.”

Erre utalt Gyulai József akadémikus is, aki Somlyódy László 70. születésnapján a BME-n köszöntésében így szólt akadémikus kollégájához: „*emberi nagyságod abban mutatkozott meg, hogy hagyta kibújni a fiatalokat az árnyékból, de nem az ernyő alól.*”

A Hidrológiai Közlöny 2022-ben, a 102/2 kötetében jelentetett meg egy bővebb életútinterjút Somlyódy László akadémikussal. 2023. október 1-én, a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon kaphattuk kezünkbe Somlyódy Nóra – Somlyódy László *Egy élet a Balaton körül* című könyvét, mely a család történetén keresztül mutatja be Somlyódy László gazdagéletpályáját.

MOSONYI EMIL – 2006

Mosonyi Emil (Budapest, 1910. november 10. – Singen, Németország, 2009. április 24.) Kosuth- és Széchenyi-díjas magyar vízépítőmérnök, tanszékvezető egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

Az Országos Vízierőügyi Hivatal elnöke (1942–1948). Ezt követően a Műegyetem professzora és 1957-ben történt eltávolítása után a VITUKI igazgatóhelyettese (1962–1967). Külföldre távozása után a Karlsruhe-i Egyetem Vízépítési Tanszéke professzora és a Hidraulikai Laboratórium igazgatója (1965–1984), emeritusz professzora (1984-től). Az MTA Vízgazdálkodás-tudományi Bizottsága tb. elnöke. A Magyar Hidrológiai Társaság elnöke (1951–1956). A Nemzetközi Vízenergia Társaság alapító elnöke (1995–1997), örökös tb. elnöke (1997-től). Vízgazdálkodással, vízépítéssel foglalkozott, nemzetközileg is alapvetően új eredményeket ért el a folyami vízlépcsők duzzasztása révén elérhető fűtőanyag- és utazásiidő-megtakarítás vizsgálatára. Az ezen számításokra kidolgozott Mosonyi-képletek általános elterjedtek. Ő irányította a tiszalöki vízlépcső tervezését.

A 2006-os években a magyar mérnök társadalom már régen várta ezt a kitüntetést, ami a tudóst megillette volna. A világon az egyik legismertebb vízgazdálkodó szakértő, akinek a vízerőművekről szóló könyveit a Kínai Népköztársaság az egyetemi oktatás kötelező bázisművének fogadta el. Annál szomorúbbá tette az a hír, hogy Sólyom László köztársasági elnök úr kételkedett a kitüntetés indoklásában. Sajnos a professzor úr betegsége miatt nem tudott megjelenni a parlamentben a díj ünnepélyes átadásán, de talán ez megkímélte egy esetleges személyes sértéstől. A díjátadási ünnepség utáni koccintáson a Vadász teremben a kormányfő így fogalmazott: „*bár ezerféleképpen lehet gondolkodni a haza dolgáról, a haza sikere a minőségben van. ... nincs kétségem afelől, hogy mindenki ebben a teremben a hazát szolgálta és a haza sikerét szolgálja*” (https://www.origo.hu/itthon/2006/3/20060315solyom#google_vignette).

JÓZSA JÁNOS – 2024

Józsa János Balázs (Győr, 1957. március 9. –) Széchenyi-díjas vízépítő mérnök, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Kutatási területe a hidraulika és a hidromorfológia, ezen belül a határfelületi folyamatok tavi ökoszisztémában, hullámterez vízfolyások áramlási viszonyai és a turbulenciámérés. 2015 és 2021 között a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektora. 2020 és 2023 között az MTA Műszaki Tudományok Osztályának elnöke. Széchenyi-díjat kapott 2024. március 15-én

A Mérnök Újság (MU) áprilisi száma (*A Széchenyi-díjas vízmérnök | mérnökvagyonok.hu (mernokvagyonok.hu)*) kitűnő közleményben vezeti végig az olvasót Józsa János szakmai életútján. Ám van néhány kérdés, mellyel tovább lehet boncolgatni, hogy a Révai Gimnázium matek-tagozatától, a VITUKI-n keresztül hogyan vezet az út a Széchenyi díjig.

INTERJÚ JÓZSA JÁNOSSEL A 2024-ES ÉV SZÉCHENYI-DÍJASÁVAL

Őszintén gratulálok mérnöktársaim nevében is! Úgy érzem, mintha VITUKI-s névsorolvasást hallanék: Bogárdi János, Starosolszky Ödön, Somlyódy László, Mosonyi Emil, Józsa János! Mit jelent egy ilyen pazar szellemi társaság tagja lenni?

Kösz, hogy viszonylag könnyű kérdéssel kezded! Itt most lássuk az első négy személyt: briliáns elméjű, sziporkázó egyéniségű, de szerencsére messze nem csereszabatos kiválóságai a víztudományoknak és a vizes szakmának, itthon és a világszerte egyaránt. (Bogárdi) János bácsit sajnos személyesen nem ismertem, mire az egyetemen a vizes szaktárgyakhoz értünk, nyugdíjba vonult. Hallani persze annál többet hallottam róla, könyveiről, kutatásairól, és kiemelten utánpótlásnevelő tevékenységéről. Utóbbira pusztán egy példa: nekem egyik kedves tanítványa, Rákóczi László évtizedekig mentorom volt. János bácsi tette lehetővé, hogy Laci a 60-as években kétszer 1 évet (!) töltsön a világhírű hordalékkutató Blench professzornál Kanadában, onnan nemzetközileg élenjáró tudást hozzon haza, és azt a hazai vizes kutatások és a szakma hasznára fordítsa, beleértve saját magamat, tanítványaimat, és a közelmúltig még azok tanítványait is.

Starosolszky Ödön diplomatervező-konzulensem, majd a VITUKI-ban kutatói pályámon elindító főnököm volt, és ő, mint alelnök vezetett be a nemzetközi Hidraulikai Kutatási Szövetség berkeibe, a Szövetség folyóiratába szerkesztőbizottsági tagnak, a Folyadékok Mechanikája Bizottságba tagnak, majd titkárnak ajánlott. Mind tudományos kutatói, oktatói és vezetői kvalitása kivételes volt, ő volt a szervezője és motorja a magyar vízügy legfontosabb nemzetközi kapcsolatainak. Ismeretségünk hosszú ideje alatt felbecsülhetetlen támogatásban részesített.

Somlyódy László volt leghosszabban korlátlanul támogató mentorom, először a VITUKI-ban, aztán a Műegyetemen, végül az Akadémián, és annak érzem napjainkban is. Mint a pengeéles elme kiemelkedő megtestesítőjétől, csak tanulni lehetett tőle. Döntő szerepe volt MTA-doktorrá, majd akadémikussá válásomban. Mind bizalmas, mind rendbe rakó megjegyzéseit szívesen fogadtam. Az utóbbi évek víztudományi politikáját közösen formáltuk, számolatlanul adva tanácsokat az aktuális kormányzatnak.

Mosonyi Emil (egymás között csak Emil bácsi), akiről végképp úgy gondolom, az olvasónak nem kell bemutatni, 2006-ban kapta a díjat, és az azzal járó pénzjutalmat azonnal egy kórháznak adományozta. Utolsó, még aktív éveiben volt szerencsém számos tudományos ülésen, szakmai és jubileumi rendezvényen együtt lenni vele. A könnyedség, ahogy partnerként kezelte, több mint megtisztelő volt, hordozom is emlékét, és mértékkel, de meríték kivételesen szellemes stílusából. Halála után nem sokkal magam karoltam föl a Műegyetem kertjében emlékszobra felállításának hivatalos egyetemi egyengetését, sikerrel. Tudományos és professzori érdemei mellett több 56-os rektori beszédemben is kiemeltem egykori Műegyetemi Forradalmi Bizottsági tevékenységét. Nemzetközi téren pedig? Attól függően, hogy milyen társaság jött össze egy konferenciára, vagy milyen jellegű intézményben tettem látogatást, a „magyar” mint olyan nagyságának reprezentálására Szent-Erzsébet, Bartók Béla és Puskás Ferenc mellett rendszerint Mosonyi professzor volt tudományban az ütőkártyám.

Akkor jöjjön egy közepesen nehéz kérdés: a MŰ interjúban már ugyan beszéltél életed diplomázásig terjedő szakaszáról, de nem árt, ha ezt más kiemelésekkel, a Műegyetemre jutásodig itt is áttekintjük.

Rendben, szívesen. Gyermekkoromat a Győr melletti Ménfőcsanakon töltöttem. Szüleim pedagógusok voltak, az utolsók közül a falun egykor nagy tekintélynek örvendő tanítókból. Az általános iskola gondtalan éveit főleg matematikai érdeklődést mutattam, kiváló körzeti szakkörbe járva, jó versenyeredményekkel, így a középiskolát egy egyébként minden tantárgyban magabiztos matematika-tagozatos osztályban végeztem el a nívós Győri Révai Miklós Gimnáziumban. Közben tehetségem folytán úgy alakult, hogy egyre több időt szenteltem az atlétikának, egészen válogatott szintig. Mégis, amikor a pályaválasztásra került a sor, szellemi terület mellett döntöttem, pontosabban döntöttünk édesanyámmal, mondván, azt kevésbé könnyen szakíthatja félbe sérülés (az atlétikát hamarosan félbe is szakította). Különösebb szakmai érdeklődési köröm nem lévén, olyan természettudományos pályára próbáltam menni, ahol majd kipallérozódva, kedvem szerint választhatok a munkaterületek széles skálájából. Így végül a Műegyetem Építőmérnöki Kara Vízépítőmérnöki Szakára jelentkeztem. Ami azóta is fülemben cseng, édesanyám útravaló tanácsa: kisfiam, nekem ez a víz-dolog tetszik, de egyet tarts észben! Te pedagógus családban nőttél fel, mérnöki légkört soha nem tapasztaltál. Mérnök-személyiségedet teljesen magad kell, hogy felépítsd! Az ember az idők folyamán megérti, hogy a szerető édesanya tanácsai aranyat érnek, csak erre nem egyszerű később jövünk rá, és ráadásul akkor, amikor már nem tudjuk megköszönni. Na és mivé is

lettem végül: a családból hozott pedagógus véna és a szerzett mérnöki ismeretek szerencsés, elégedettséget és sikert hozó ötvözetévé. Soha jobbat.

Milyen szerepe volt a VITUKI-ban kapott alapoknak a sikeres szakmai pályafutásban?

Nem lenne elegáns csak a VITUKI-ról beszélnem, ennél sokkal összetettebb utat tettem meg. Haladjunk tovább időrendben. Az egyetemen, látván tehetségemet és átlagot meghaladó érdeklődésemet, kedves tanárom, Kontur István (Pista) gyengéd erőszakkal sikeres TDK dolgozatot sajtolt ki belőlem. Diplomafeladatomban már közösen tűztük ki, témájában szándékosan eltérve az akkor megszokottaktól: Turbulencia jellemzőinek laboratóriumi mérése és számítógépes elemzése... és pályám meghatározó indulását hozta, hogy helyszínül pedig befogadást nyertünk az akkor (még) virágkorát élő VITUKI-ba, ráadásul Pista megnyerte Starosolszky Ödön (Dönci) akkori intézetigazgatót külső konzulensnek, nekem még persze nem elárulva, hogy számomra munkahelyként a VITUKI-t, mint potenciális tudományos kutatóhelyet megcélozva. A stratégia működött. Érdeklődésemet sikerülve fölkelteni a kutatómunka iránt, diplomázást követően 1981 őszén Dönci szívesen invitált, és vett föl a Vízépítési Intézetbe tudományos segédmunkatársnak.

Első VITUKI-s korszakomban azonban meglehetősen rövidre sikerült. A szabad tudományos szárnyalást lehetővé tevő kutatási pénzek abban az időben kezdtek erőteljesen megcsappanni, így a kísérleti mellett a világban egyre jelentősebb, engem nagyon érdeklő számítógépes hidraulikai modellezés kis intézeti szerepe sem növekedett. Meg mindehhez angol tudásom is nagyon kezdetleges volt. Viszont erős francia tudásom alapján hívtak a VÍZITERV-be, főleg algériai exportmunkákra. Nem lehetett visszatartani, ezt ki kellett próbálnom! Három, igazán hasznos évet töltöttem ott, megismertem a tervezői munkát, egy csodálatos afrikai országot, és közben, mint fiatal házas, anyagilag is gyarapodni kezdtünk. A leghasznosabb talán az volt, hogy megtudtam, mit is várnak a tervezők egy tudományos előmunkálattól. Az idő tehát kellemesen telt, de bennem továbbra is dolgozott a kutató. Megpróbáltam legalább a nemzetközi szakirodalomban követni a számítógépes (másszóval numerikus) hidraulikai modellezés új eredményeit, de éreztem fokozatos lemaradásomat. Egyszerűen arról volt szó, hogy egyrészt nem főfeladatként foglalkozhattam vele, másrészt egyébként nagyszerű főnökeim a témában pusztán biztatást, de szakmai tanácsokat nem tudtak adni. Márpedig ilyesmit hobbiból, saját erőre és önkritikára támaszkodva nem igazán lehet csinálni.

De láss csodát! Közben a VITUKI-ban hirtelen jelentősen javult a numerikus hidraulika helyzete, és 1985. tavaszán világhosszá vált számomra, hogy vagy visszamegyek, és a talán soha vissza nem térő alkalmat kihasználva úgymond alapító tagként beszálok egy újonnan induló fiatal numerikus hidraulikai csapatba, vagy maradok, vállalva a kockázatát annak, hogy később mégis hibának tekintem a lehetőség elszalasztását. Igazán jólesett, hogy hívtak is, így 1985. nyarán visszamentem, és onnantól a Hidraulikai Intézet Bakonyi Péter vezette Numerikus Hidraulikai Osztály tudományos munkatársa lettem.

Innentől jelen visszaemlékezésben életem VITUKI-s fejezete virágkornak nevezhető első jó pár évét egy velem készült 1987-es interjúból fogom, enyhe aktualizálással és bővítéssel idézni. Ezt azért teszem, hogy hangvételemben az akkori ambiciózus Józsa János eredeti, autentikus véleménye tükröződjön benne, megmutatva, miért is volt olyan fontos sokunk számára az a kutatóintézet ezzel a jelen kérdést is megválaszolva. A cikk a VITUKI Szemlében jelent meg 1987-ben. A cikket már el is felejtettem volna, ha annak másolatát a 90-es évek közepén, régi papírjait rendezve meg nem találja Kontur István barátom, egykori tanárom. Jószívvvel adta vissza, az alábbi széljegyzettel:

Kedves János! Ezt találtam a régi papírokat rakosgatva. Már akkor ívelt csillagod. K.I.

Na, ez jólesett, a cikknek nagyon örültem, tanulságos volt újra olvasni. Megérdemli, hogy most a friss Széchenyi-díj mögé csatlakozzon afféle előképnek. Az interjút a VITUKI dolgozója, a Szemle szerkesztője, Bombicz Sándorné Edit készítette velem. Összeültünk, amiből aztán 5 óras mély beszélgetés és másfél oldal kerekedett. A szűken vett témán túl átbeszéltük a Győri Balett ügyeit (Edit lánya, Barbara, az együttes vezető szólótáncosa volt, én meg ugye Győr környéki illetőségű), aztán Bartók Béla életpályáját, meg ilyen „apróságokat”. Merthogy az akkori VITUKI színvonalas értelmiségi intézet volt. Mi más lehetett volna?

Szóval az újonnan felállított Numerikus Hidraulika Osztályánál tartunk, Bakonyi Péter vezetésével. Péter, a Műegyetemet a VITUKI-ra cserélve, kiváló tudással, nemzetközi tapasztalattal, empatikus tudásátadó érzékkel vezette az osztályt, mindahányan sokat köszönhetünk neki. Az intenzív modellfejlesztésen belül én főleg a szabadfelszíni áramlások és a bennük lejátszódó transzportfolyamatok kétdimenziós modellezésével foglalkoztam. A nemzetközi szakirodalomból kiindulva próbálkoztunk különféle módszerek előnyös ötvözésével, közben saját ötleteinket is beépítve a fejlesztésekbe. Egyre jobban megértettük azt is, hogy a számítógép önmagában természetesen nem elég gyakorlati problémákra használható modellek felállításához, azok paramétereit terepi mérésekre támaszkodó bearányosítást és igazolást igényelnek. Ezt szándékoztuk megvalósítani például sekély tavainkra is egy egyre ígéretesebbé váló finn együttműködés keretében, ha már ők az „Ezer tó országa”. Időm egyre nagyobb részét az említett finn együttműködés foglalta el, amiben nemcsak gyümölcsöző szakmai, de az idők folyamán baráti kapcsolatok is kialakultak, különösen Juha Sarkkulával. Egy finn tó és a Balaton lettek esettanulmányi területeink (utóbbinál alapvető volt a tógazdálkodásért igazgatósági szinten abban az időben felelős Hajós Béla rendületlen szakmai projektfinanszírozási támogatása), mindkettőben kiterjedt szél, és általa keltett áramlásméréseket végeztünk, a Finn Hidrológiai Hivatal egyedülállóan korszerű mérő-adatgyűjtő műszerparkját használva. Ebben a keretben kerültem ki kutatási ösztöndíjjal több alkalommal is Finnországba. Ezek között

legjelentősebb remek vendégkutatói 1 évem volt, családostul Helsinkiben, ugrásszerű szakmai fejlődést hozva, eközben a családot és baráti kapcsolatainkat még inkább összekovácsolva.

Lássuk az interjúból szinte szó szerint idézve, mit is mondtam 87-ben, jövőbe mutató főbb várakozásaimról: „*Számomra nyilvánvaló a numerikus hidraulika hosszútávú létjogosultsága, sőt az is, hogy azon feladatok mellett, amelyekben kezdetben kiegészítő szerepet játszik, van számos olyan is, ahol a kérdések megválaszolása csak numerikus modellezéssel kísérhető meg. Persze a modellek rugalmassága csak a fizikai háttér kellő elemzése és méréseken alapuló paraméterezése után párosul megbízhatósággal. Hazánkban a numerikus hidraulikai modellezés tekintélye ma már erősödő. Fontos az elfogadottság további növelése főleg azzal, hogy a gyakorlat oldalára egyre több, legalább a modellek nyújtotta lehetőségeket belátó szakember kerül. Addig is, nekünk kutatóknak folytatni kell a körültekintő fejlesztőmunkát. Ezeket a szellemi feladatokat az ember azonban a munkaidő végén jellemzően nem hagyja ott az íróasztalán, hanem hazaviszi, szóval beengedi a családi életébe. Ez a családi élet megértő, támogató légköre nélkül viszont nem működik. Minderről annyit tudok mondani, hogy mióta házas, sőt gyermekes vagyok, a munka sokkal jobban megy. Dehát feleségemet, egyúttal kollégánkat, (Varga) Józsa Ildikót mindenki ismeri a VITUKI-ban. Ő jelenleg otthon van GyED-en másfél éves Anka lányunkkal. Munkaidőm után minden időmet velük töltöm, bár ez szerintük kevés, ami megjegyzés engem végül is örömmel tölt el.*”

Kilépve a cikkidézésből, röviden lássuk akkor a Műegyetemre immár oktatóként való visszakerülést: Összefoglalva az előbbieket, szerencsés voltam, hogy a VITUKI előbbieken szemelvényezett aranykorának részese lehettem, abban ütemesen, nagy haszonnal fejlődhettem mind szakmai-tudományos, mind emberi szempontból. Következő váltásomkor, 1994-ben ezt már csak átvinni kellett aztán a Műegyetem világába, ahol, először Zsuffa István, majd Íjjas István mindig támogató tanszékvezetése mellett, megtehettem, hogy célszerűen ellenálljak az asszimiláló hatásoknak, felismerve, hogy különösen a tudományos kutatás szempontjából egyedi VITUKI-s énem rendületlen továbbvitele hoz leginkább megtermékenyítő újszerűséget és hasznot az Egyetem számára, meg számomra is. Az oktatás és benne a tehetséggondozás terén hasonlóan: egyéni habitusomat kínáltam a hallgatók felé, és az azt értő kiváló hallgatókkal közös munkában értem el kiemelkedő eredményeket. Ez a stratégia már a kezdetektől jól működött, és működik azóta is, professzorként, tanszékvezetőként, majd rektorként, MTA-doktorként, végül akadémikusként, az egyetemi oktatásnak és a víztudományoknak egyaránt meghatározó szakember-utánpótlást biztosítva. Merthogy: bontsd ki tehetségedet, és szolgálj mások tehetségének kibontakozását – ez az értelmiség alapküldetése, ami ráadásul élvezetes, egyúttal hasznot hozó életforma. Ja, és lehetőség szerint mindez itthon és nemzetközi téren egyaránt.

A szakmai életedet a kutatás és oktatás töltötte ki. Hogy látod-e két terület helyzetét?

Nevezük trivialisnak és intézzük röviden el azt, hogy kutatás és oktatás kéz a kézben kell, hogy járjon, mert az az igazi, kölcsönösen megtermékenyítő. Ezt valósítjuk gyümölcsözően meg intézményemben, a Műegyetemen, és nemzeti léptékben a 2 éve zajló, összesen 4 éves futamidejű Víz tudományi és Víz biztonsági Nemzeti Laboratórium programjában, számos, víztudományi kutatást és képzést (is) folytató egyetem, intézet, továbbá az OVF és a legújabb nevén HUN-MET konzorciumi összefogásában. Kielégítően működni látszik, magam a program projekt irányító testülete elnökeként ezen dolgozom.

2006-2024: 18 év. Nem termelt ki a szakma ez idő alatt egyetlen Széchenyi-díjast sem?

Fogósnak találtam elsőre a kérdést, de azt hiszem, megvan rá a válasz. Először is, a mi szakmánk évtizedek óta nem ad lehetőséget olyan monumentális nagy műtárgy megvalósítására, mint a mondjuk a Megyeri-, a Pentele- híd vagy a Körösvölgyi viadukt, ami hidas mérnökeinknek, vitathatatlanul megérdemelten, meghozta a Széchenyi-díjat. A magunk háza táján vegyük mondjuk egy Csongrádi-vízlépcső jövőbeni megvalósítását, ami többek között elemi módon támasztaná meg a felvízi oldal alföldi talajvízeit, ezzel megvalósítaná a felszín alatti víz visszatartást, ahogy azt, mint vízhiányra való gyógyírt sűrűn olvashatjuk a szakértői és társadalmi megszólalásokban. Rendben, de akkor hova is tenni? A Körös-torok, ezáltal a vele szembeni természeti csoda (nem az, mert van morfológiai magyarázata), a Csongrádi Porond fölé vagy alá. Én múlt nyáron beszéltem az azon a Tisza-szakaszon évtizedek óta szolgáló, már nyugdíjas gátörrel, rákérdeztem, megmondta, de egyelőre némaságot fogadtunk, mint a kamalduli remeték hajdan Majkon. Nos, az efféle komplex, de alapvetően vizes kérdésekre a magyar társadalom immár hagyományosan érzékeny, általában makacsul megosztott, és elég is ennyi ahhoz, hogy a mégoly kiváló alkotó főkonstruktor díjazásra szóba se jöhessen.

Marad tehát a kiemelkedő tudományos (még oktatási, azon belül tehetséggondozási és utánpótlásnevelési teljesítményen keresztül út a díjhoz, amilyen a már eddig díjazottak ötosfogata lényegében mind végigment: Műegyetemi diploma, VITUKI, BME, MTA, ott legalább MTA-doktori (korábban ún. nagydoktori) címet, de előnyösebb, ha azt követően akadémiai tagságot szerezve. Namármost, magukra sokat adó, jobb hazai egyetemeken szabályzatba van foglalva, de minimum íratlan szabály, hogy a professzori kinevezés, és természetesen az akadémiai tagság, előfeltétele az MTA-doktori cím megléte, és ez az, amiben, a kérdésre válaszolva, 2006-tól, sőt már előtte, a szakmánk elakadt, tisztelet a pár kivételnek, alig volt ember, aki nekifutott. Ennek egyik oka persze a VITUKI lassan, de biztosan a megszüntetés felé sodrása, ezzel az eredendő tudományos káderfelhozatali hely kiesése volt. A magam egyedfejlődésének példáját főbb stációiban még egyszer áttekintve: Diplomázás után, kis útkeresést követően lehorgonyzás a VITUKI-ban, egy évtizedet követően ott kandidátusi cím szerzése, aztán a Műegyetemre átmenve újabb évtized alatt MTA doktora cím szerzése, abból professzorrá és tanszékvezetővé válás, további egy évtized múltán akadémikusság, és végül még egy évtizedet követően Széchenyi-díj. Vegyük észre, e mögött tehát összesen 4 évtizednyi munka van, lépésenként évtizednyi

kíméletben. Netán ez azt jelenti, hogy nagyságrendben ez a szükséges idő az egy-egy szint megugrásához szükséges eredmények eléréséhez? Hajlok rá, hogy igennel válaszoljak.

De ne elmélkedjünk feleslegesen sokat. „A pusztá tagadás nem elég, itt alkotni, teremteni kell”. – mondta Széchenyi, örök érvényűen. 2021-ben letettem a rektori lantot, lett időm összpontosítani az MTA-doktori követelményeket lényegileg teljesítő kollégáim címszerző pályára állítására. 2023 ez sokunk öröme 3 víztudományi MTA-doktori címszerzést eredményezett, mégpedig kiugróan magas elismeréssel. Tisztelettel jelentem, rövidtávon még három, nem viktimológiai típusú jelöltet látok magam körül, akik célirányosan csőbe helyezhetők. Ha pár éven belül nekik is sikerül a címszerzés, az akkor már 6, tudáspolitikai döntésekben szavazati jogú doktor-tag az Akadémián, ami, életkorukat tekintve évtizedekre biztosítja a víztudományok hazai tekintélyének megőrzését, és küldetésükben a további utánpótlásképzést is. Na és akadémiai tagság, meg a Széchenyi-díj? Rajtuk áll, amiben tudjuk, segíteni fogjuk őket.

Egy ilyen gazdag szakmai életpálya tapasztalataival mit üzensz a kezdő szakembereknek?

Nincs érkezésem saját bölcsességet fogalmazni, majd jön egyszer olyan is, de van a fejemben két idézet, két kiváló személytől. Az egyik Márai Sándor (1900-1989), akivel kapcsolatomban egészen különleges: több remek könyvét akkor olvastam, amikor olyan korú voltam, mint ő, amikor írta azokat. Később jöttem rá, ebből eredhetett az, hogy különösen közel éreztem magamhoz őket. De jöjjön Márai életre vonatkozó jótanácsa:

„Viseld a rangod és dobd el a hiúságod. Viseld, mint egy keresztet.”

A másik kiváló személy Németh Endre (1891-1976, a tanszéken csak Bandi bácsinak emlegetve) műegyetemi professzor, tanszék-elődünk, az I. Vízépítési Tanszék vezetője, az Építőmérnöki Kar dékánja. Ő a vízzel foglalatosság szép alapelvét, ahogy azt egykori tanítványa, Vágás István c. egyetemi tanárunk, sokunk tudományos mentora, hűen megőrizte emlékezetében és továbbadta nekünk, az alábbiakban fogalmazta meg:

„A Víz nem tűri a nyers erőszakot, de a természetéhez igazodó irányításának enged.”

Mindkét gondolatot, mint törekvést, jó szívvel ajánlom mindenkinek, magán-, közösségi és szakmai-tudományos életben egyaránt! De mégiscsak ideteszek egy saját magamban kiérlelődött gondolatot is:

Legyen az embernek általános műveltsége, széles szakmai ismeretei, de legyen egy szűkebb, kedvelt területen egészen egyedi, mások számára szinte misztikus tudása is! Ezek együtt adnak tekintélyt, egyúttal biztonságot.

Major Veronika